

Tillsynen av ställföreträdarnas förvaltning av huvudmannens tillgångar

Förslag på åtgärder

Länsstyrelserna anser att lagstiftningen behöver förändras och förtydligas på följande punkter.

1. Anpassa och modernisera reglerna i föräldrabalken för att bättre passa med dagens behov och för det digitala samhället.
2. Skärp och förtydliga kraven på hur ställföreträdare ska föra räkenskaper och hur förvaltningen ska redovisas till överförmyndaren.
3. Skärp och förtydliga kraven på överförmyndarens granskning av ställföreträdarens redovisning.

Inledning

Lagstiftningen som reglerar hur redovisningen av en ställföreträdarens förvaltning av sin huvudmans tillgångar ska se ut och granskas har i stort sett varit oförändrad i över 100 år. Lagtexten från början av förra århundradet och förarbeten från 1924 är formulerad på i princip samma vis som nuvarande lagtext. Vårt samhälle har dock förändrats på många sätt sedan dess.

Samhällsutvecklingen har gått mot att det idag på många områden ställs allt högre krav på tillsyn och kontroll. Personer med ställföreträdare behöver ofta hjälp med att kontrollera att deras sårbara ställning inte utnyttjas. Om den som fått i uppdrag att bevaka detta missbrukar sin ställning står den enskilde ofta väldigt ensam. Det kan därför argumenteras för att överförmyndarfrågor kräver mer tillsyn än andra områden där den enskilde har en starkare ställning.

Dagens lagstiftning avseende regleringen av området verkar istället till stor del bygga på det faktum att ställföreträdare dels har ett straffansvar på grund av att de avger sin redovisning på heder och samvete dels att de kan bli skadeståndsskyldiga enligt föräldrabalken. Idén tycks vara att detta skulle

innebära ett så stort åtagande att inte så mycket ytterligare kontroll behöver ske.

I praktiken gör många överförmyndare en större kontroll än vad lagstiftningen kräver, men lagstiftningens utformning gör att överförmyndarna gör olika, vilket i sin tur leder till rättsosäkerhet.

Det sker även en digitalisering av samhället, till exempel vad gäller kontanthantering och handläggningen hos myndigheter, och enbart med det i åtanke kan det finnas anledning att se över och anpassa lagstiftningen efter dagens förhållanden.

Otydliga krav

Överförmyndaren har i uppdrag att utöva tillsyn av ställföreträdare genom att granska den redovisning som ställföreträdare lämnar in och därvid se till att den enskildes tillgångar används till hans eller hennes nytta och är tryggt placerade. Lagstiftningen ställer inget krav på att överförmyndaren *ska* granska ställföreträdarens räkenskaper (t.ex. verifikat), men överförmyndaren har *rätt* att granska dem. Möjligheten till det är dock beroende av att det i förarbeten uttalas att det endast ställs krav på ställföreträdaren att föra en kassabok och spara verifikat från mer betydande inkomst och utgiftsposter. Det ställs även ganska få krav på hur en årsräkning ska se ut och hur överförmyndarens granskning ska dokumenteras. Överförmyndarna använder ofta egna årsräknings- och sluträkningsblanketter som därmed kan variera stort från kommun till kommun.

Kraven som ställs på både överförmyndarens granskning och på ställföreträdarens redovisning är således oprecisa och leder till att överförmyndarna har utvecklat olika rutiner för sin granskning och hur den dokumenteras. Detta innebär i sin tur att Länsstyrelserna har svårigheter att ställa krav i sin tillsyn av överförmyndaren och att bedriva enhetlig tillsyn länsstyrelserna emellan. Detta leder till en rättsosäkerhet för de enskilda personer som har ställföreträdare.

Länsstyrelserna anser därför att kraven på ställföreträdarna och överförmyndarna behöver preciseras så att de uppfyller de krav på tillsyn som är nödvändigt på detta område.